

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Suomen Hammaslääkäriliiton lausunto sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettavan lain hallituksen esitysluonnoksesta

Hammaslääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Lain määritelmässä on palvelunjärjestäjä ongelmallisesti määritelty. Ei ole lainkaan selvää milloin yksityinen palvelunantaja on velvollinen kuluttajaoikeudellisesti vastaamaan annetusta hoidosta. Näin ollen se, onko jotakin palvelunantajaa pidettävä palvelunjärjestäjänä, jäisi mahdollisesti seikkaperäisenkin kuluttajaoikeudellisen pohdinnan varaan. Tällainen vastuu ei myöskään tarkoita välttämättä sitä, että palvelunantaja toimisi palvelunjärjestäjän lukuun. Kuluttajaoikeudellinen vastuu voi syntyä tästä riippumatta.

Laissa ja esitöissä on käytetty termejä palvelunantaja, palveluntuottaja, palvelunjärjestäjä ja palveluntoteuttaja. Sinänsä on ansiokasta, että termeissä pyritään täsmällisyyteen, mutta liian moninainen termistö on omiaan aiheuttamaan sekaannusta. Edes lain määritelmistä tai niitä koskevasta perustelutekstistä ei ymmärrettävästi käy ilmi mitä mainituilla määritelmillä laissa tarkoitetaan.

Esitys kääntää nykyisen potilasasiakirjojen käsittelyn pääläelleen. Rekisterinpitäjänä olisi palvelunantajalle tilat (mahdollisesti) vuokraava palveluntuottaja tai –järjestäjä. Potilastiedon käsittely ei enää vaatisi potilaan lupaa rekisterinpitäjän sisällä eikä potilaalla olisi edes kielto-oikeutta tiedon käsittelyyn tällaisissa tapauksissa. Eryityisesti kielto-oikeuden puuttuminen voi johtaa potilaan kannalta ongelmalliseen tilanteeseen. Arkaluonteisten tietojen ollessa kyseessä potilaalla pitäisi olla oikeus päättää siitä kuka pääsee hänen tietoihinsa käsiksi. Luottamuksellinen potilassuhde on edellytys hyvälle hoidolle. Mikäli laki sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta tulee voimaan esitetyssä muodossaan, yksi rekisterinpitäjä voi tulevaisuudessa käsittää useamman palvelunantajan.

Sinänsä luopuminen potilaan suostumuksesta tietojen luovuttamiseksi asiakassuhteeseen perustuen on omiaan joustavoittamaan potilasasiakirjojen käsittelyä. Tässä relaatioissa potilaan kielto-oikeus takaa tarvittaessa sellaisten potilaiden oikeudet, jotka eivät halua tietojansa luovutettavan.

Esitys vaikuttaa lähtevän sellaisesta lähtökohdasta, että toisen palvelunantajan tiloissa tapahtuva palvelujen tuottaminen tapahtuisi tilojen omistajan lukuun (5§

perustelut). Tästä asetelmasta on todettava, että se ei ole alalla vallitseva käytäntö. Yleensä toisen tiloissa toimiva palvelunantaja toimii itsenäisenä yrittäjänä. Vaikka tätä itsenäisyyttä valmisteilla olevassa laissa sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta onkin pyritty kaventamaan, ei tästä lähtökohdasta kuitenkaan liene syytä poiketa. Sosiaali- ja terveystalouden tuottamislaki *ei* säädä, että yhteistä palvelua tuottavat tuottaisivat palveluita vastuullisen palveluntuottajan lukuun.

Laissa selvennetään osapuolten vastuita tilanteessa, jossa palveluntuottaja antaa terveystalouden palvelunjärjestäjän lukuun (7§). Tämäkin selvennys johtaa erikoiseen lopputulokseen. Toisaalta laissa sähköisestä käsittelystä säädetäisiin vastuunjaosta silloin kun palvelunantaja toimii toisen lukuun, mutta laissa sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta taas säädetäisiin tilanteesta, jossa tuotetaan yhteistä palvelua. Tämä taas ei useinkaan tapahdu siten, että toimittaisiin toisen lukuun. Tällaisen toiminnan rekisterinpitöön liittyvät vastuut jäisivät edelleen sääntelemättä. Lopputuloksena olisi repaleinen ja vaikeasti sovellettava säännöskokonaisuus.

Rekisterinpidon vastuiden jakautuminen on säädetty ristiriitaisesti. Toisaalta säädetään, että palveluntuottaja vastaa talletetun tiedon oikeellisuudesta ja virheellisen tiedon korjaamisesta. Toisaalta säädetään, että palvelunjärjestäjä vastaa henkilötietolaissa rekisterinpitäjälle säädetystä velvollisuudesta. Näihin velvollisuuksiin kuuluu rekisterin sisältämän tiedon virheettömyys ja virheellisen tiedon korjaaminen.

Esityksessä on ehdoton velvollisuus kaikille toimijoille liittyä valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen käyttäjäksi. Tällainen velvollisuus asettaa kohtuuttoman vaatimuksen pienimuotoista toimintaa harjoittaville. Käytännössä liittymisestä aiheutuva kustannus tarkoittaa sitä, että sivutoiminen palveluiden tuottaminen ei enää ole järkevää taloudellisesti. Tällainen vaatimus ei voi olla tarkoituksenmukainen. Esityksessä myös asetetaan pienen toimijan näkökulmasta varsin raskaita hallinnollisia velvollisuuksia järjestelmän käytössä. Tämän vuoksi on oltava mahdollisuus haluttaessa pysyä järjestelmän ulkopuolella paperikortistoa käyttäen. Hallituksen tavoitteina ovat olleet sääntelyn purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. Kumpaankaan tavoitteeseen ei tunnuta pyrkivän terveydenhuollossa.

Esityksessä on Kelalle säädetty velvollisuus vastata valtakunnallisen tietojärjestelmäpalvelun käytettävyydestä kaikkina aikoina. Samalla viitataan perustelutekstissä siihen, että käyttökatkokset ovat asiakasturvallisuutta vaarantavia tapahtumia. Kela ei kuitenkaan voi vastata siitä, että tietoliikenneyhteydet sen ulkopuolella toimisivat moitteetta kaikkina aikoina. Vaikka Kelan järjestelmä olisikin käytössä ympäri vuorokauden, potilasturvallisuus voi silti vaarantua sähköisen järjestelmän käytössä muista syistä. Tämäkään ei puolla ehdotonta velvollisuutta liittyä sähköiseen järjestelmään.

Järjestelmän maksuista on todettava, että niistä ei saa muodostua kynnystä pienimuotoisen toiminnan harjoittamiselle. Suuri osa suun terveydenhuollon toimijoita on pieniä yksiköitä (n. 60%), joissa työskentelee 1-2 hammaslääkärinä. Jo nyt pienet yksiköt maksavat suurten yksiköiden kustannuksia lupamenettelyn maksuissa. Maksut olisi porrastettava yksikön koon mukaan.

Vaikka nyt käsillä oleva esitys koskee vain asiakastietojen sähköistä käsittelyä, on tässä samalla kuitenkin todettava, että potilastietojen säilyttäminen toiminnan loppumisen tai yrittäjän kuoleman jälkeen edelleen sääntelemättä muun tiedon, kuin Kantaan tallennetun tiedon osalta. Tämä johtaa potilastietojen häviämiseen näissä tilanteissa.

Matti Pöyry
toiminnanjohtaja

Heikki Kuusela
lakimies